

Joan den apirilaren 27an, Giza Eskubide, Bizikidetzeta eta Lankidetzaren Idazkaritza Nagusiak, Lehendakartzaren izenean, Espainiako Gobernuako Espetxe Erakundeetako Idazkaritza Nagusira honako proposamena bidali zuen: "*Espetxe-politikaren arloko proposamena, Covid-19ren pandemiaren ondorioen eta osasun publikoa babesteko neurrien testuinguruan*". Maiatzaren 14an, pandemiaren bilakaeraren harira, bigarren idazki bat bidali zen, lehenengoan azaldutako ardatz nagusietako batzuk errepikatuz.

Proposamenak Alarma Estatuaren hurrengo hilabeteetan urruntzeak osasun publikoan eragingo duen arazoa azpimarratzen zuen, txertorik aurkitu arte. Zehazki, zioen azalpena honela formulatzen zen:

(...) "Itxura guztien arabera, Covid-19 kutsatzeko arriskuarekin lotutako prebentzio- eta babes-neurriei eusteko beharra hilabete askotan luzatuko da oraindik, Alarma Estatu altxatu eta gero ere, eta, ziurrenik, txertoa edo tratamendu eraginkorra lortu arte.

Testuinguru horretan, urruntzearen errealitateak presoen familiak, hurbileko pertsonak eta lagunak desplazamendu luzeak egitera behartzen ditu, urruneko eremu geografikoetatik datozen pertsonak astero komunikatzera behartuak. Pertsona horiek espetxeetan esparru eta espazio itxiak partekatzen eta erabiltzen dituzte, hala nola itxaroteko guneak, mintzatokiak, leihatilak, pasabideak, sarrerak eta irteerak.

Hori guztia ez da batere testuinguru gomendagarria, osasun publikoaren ikuspegitik, kutsatze posibleen barreiatze ororen prebentzioari eta kontaktuen kontrolari dagokienez. Gomendagarria ez izateaz gain saihestu daiteke eta zentzuzko konponbideak ditu. Urruntzeak gaineratzen dituen arriskuek ez diete soilik eragiten lekualdatzen diren presoen familiei; espetxe-eremuarekin zerikusia duten biztanle guztiei eragiten diete, eta, bereziki, espetxeetako profesionalei eta funtzionarioei" (...)

Aurreko guztiaren ondorioz, Espainiako Gobernuari aurkeztzen zaion proposamena honako hau da:

Espetxeei buruzko Lege Organiko Orokorraren 12.1 artikulua arabera, Covid-19aren pandemiaren ondorioen testuinguruan, eta osasun publikoa prebenitzeko eta babesteko helburuarekin, oro har preso guztientzako plan bat antolatzea preso bakoitzaren familia-inguruetik hurbilen dauden espetxeetara hurbiltzeko.

Euskadiren kasuan, proposamen horrek berekin dakar Martutene, Basauri eta Zaballako espetxeetan kokatzea Euskadin jatorria, ohiko bizilekua edo familia-ingurunea duten preso guztiak.

Horren guztiaren helburu nagusia da pertsona-taldeen joan-etorri luzeak saihestea eta ahalik eta gehien mugatzea, bai eta elkarrengandik urrun dauden eremu geografikoetatik datozen pertsonak esparru komunetan eta eremu itxietan elkartzea eta kontaktu izatea ere, kutsadura-hedapen handia izateko arriskua areagotzen lagun baitezakete, kontaktuak kontrolatzeko eta isolatzeko zailtasun handiarekin.

Preso bakoitzaren familia-inguruetik hurbilen dauden espetxeetara hurbiltzeko plan bat prestatu beharra planteatzen du proposamenak. Ez da bereizketarik egiten terrorismoagatik eta beste edozein delitugatik zigortutako presoaren artean, eta ez da ezta euskal esparrura mugatzen ere. Proposamenean, berariaz, azpimarratzen da "orokorrean preso guztientzat" formulatzen dela.

Osasun publikoaren prebentzioaren eta babesaren ikuspegitik, ez dirudi logikoa, ezta zuhurra ere, urruneko eremu geografikoetatik datozen pertsonak astero lekualdatzen lagunduko duen sistema bati eustea, kutsadurak barreiatzeko arriskua areagotzen lagun baitezakete, kontaktuak kontrolatzeko eta isolatzeko zailtasun handiarekin.

Urruntze politikak osasun publikoko arazo larria du aurrean, urrundutako espetxeetan dauden presoen familien kasuan. Mota horretako desplazamenduak (luzeak eta asterokoak) ez dira gomendagarriak izango, eta kontraindikaturatuta egongo dira denbora luzez, txertoa edo tratamendu eraginkorra aurkitzeko berandu bezain laster.

Ez da kasualitatea espetxeen eremuan neurriak malgutzeko INT/407/2020 Agindua BOEn argitaratu ondoren, praktikan, deseskaladaren lehen faseetan, bisitariak espetxea dagoen probintzia berean bizi badira bakarrik egin ahal izatea bisitak presoei.

Maiatzaren 14an igorritako idazkian, Eusko Jaurlaritzako Giza Eskubide, Bizikidetza eta Lankidetzaren Idazkaritza Nagusiak Espainiako Gobernuari jakinarazi zion Eusko Jaurlaritzako Osasun Saileko Osasun Publikoko Zuzendaritzari txosten espezifiko bat eskatzeko asmoa zuela, osasun publikoarentzat dituen arriskuei buruzkoa, hain zuzen ere, ehunka familia eta hurbileko preso Estatuko geografia osoan astero bidaia luzeetan sakabanatzen direlako.

Eusko Jaurlaritzako Osasun Saileko Osasun Publikoko Zuzendaritzak egindako txosten hori, Espetxe Erakundeetako Idazkaritza Nagusiari igortzen zaion aldi berean, Eusko Legebiltzarrari helarazten zaio, informazio gisa.

Giza Eskubide, Bizikidetza eta Lankidetzaren Idazkaritza Nagusia

Lehendakaritza

2020ko maiatzaren 25a

OSASUN SAILA
Osasun Sailburuordetza
Osasun Publikoaren eta Adikzioen Zuzendaritza

DEPARTAMENTO DE SALUD
Viceconsejería de Salud
Dirección de Salud Pública y Adicciones

EUSKADIKO PRESOEK EUSKAL AUTONOMIA ERKIDEGOTIK KANPOKO ZENTROETAN ZIGORRA BETETZEKO ESPETXE-NEURRIEN ERAGINARI BURUZKO OSASUN PUBLIKOKO TXOSTENA

AURREKARIAK

Eusko Jaurlaritzako Giza Eskubide, Bizikidetzeta eta Lankidetzaren Idazkaritza Nagusiak txosten bat eskatu dio Osasun Publikoaren eta Adikzioen Zuzendaritza honi, euskal presoak Euskaditik kanpoko espetxeetan kokatzeari buruzko egungo neurri penantziarioei lotutako osasunaren gaineko arrisku eta afekzioei buruz, COVID-19ren egungo pandemia-egoeraren esparruan.

Txosten honetan, osasunerako hainbat arrisku jasoko dira, eta bereziki nabarmenduko da SARs-CoV-2rekin lotutako osasun publikoko arriskuei dagokienez. Horretarako, kontuan izan behar da Osasun Publikoaren helburua, babes kolektiboko bitartekoen edo bestelako ekintzen bidez, birusaren kutsatzea prebenitzeko eta kontrolatzeko komunitateko neurriak hartzea dela. Alde horretatik, kontuan izan behar da, eskuragarri dagoen informazioaren arabera, SARS-CoV-2 birusak eragindako infekzioa batez ere 5 mikra baino gehiagoko arnas tantek eta kutsatutako pertsonen jariakinekin kontaktu zuzena izateak transmititzen dutela, pertsonatik pertsonara, nahiz eta ez dirudien bi metrotik gorako distantzietan gertatzen denik. Kontakua kutsatutako materialaren bidez ere egin daiteke; material hori eskuetan edo beste objektu edo gainazal batzuetan egon daiteke. Beraz, oso garrantzitsua da higiene-, garbiketa- eta desinfekzio-neurriak zorroztea.

COVID-19ko infekzioak osasunean, bai morbiltatean bai hilkortasunean, zituen ondorioak ikusita, euste-neurri zorrotzak hartu ziren maila indibidualean eta komunitarioan. Egoera pixkanaka hobetzen ari da kasu berrien kopuruari eta infekzioaren ondorio klinikoari dagokienez. Horrek guztiak arestian aipatutako neurriak lasaitzen lagundu du, normaltasun berri batera eraman gaitzaten. Egoera berri horrek hilabeteak eta urteak iraungo dituela aurreikus daiteke, eta, beraz, gogoeta egin behar da espetxeetan eta haien inguruan aplikatu beharreko neurriei buruz, osasun publikoan izango duen eraginaren ikuspegi globalarekin.

Testuinguru horretan, txosten labur hau egitean, kontuan hartuko da osasunerako arriskua, ez bakarrik Euskaditik urrun dauden espetxeetan dauden euskal pertsonentzat, baita bertako langileentzat, zentro horien inguruko biztanleentzat eta preso bisitatzerako joaten diren senide eta pertsonentzat ere.

Kontuan izan behar da Euskadiko 327 preso inguru daudela lurralde honetatik kanpoko 40 espetxetan baino gehiagotan.

HELBURUA

Txosten honen helburua da autonomia erkidego honetatik kanpoko espetxeetan dauden Euskadiko pertsonen egungo egoerari lotutako osasun publikoko arriskuak ebaluatzea.

KONTUAN HARTUTAKO OSASUN-ARRISKUAK

Osasunerako arriskuak kontuan hartzerakoan, Osasunaren Mundu Erakundeak ezarritako kontzeptuan ulertu behar da. Kontzeptu hori ez da soilik afekzioarik edo gaixotasunik ezari buruzkoa, baizik eta erabateko ongizate fisiko, mental eta sozialari buruzkoa.

Edozein arrazoiengatik zigorrak betetzen dituzten presoak beren jatorrizko tokitik urrun dauden espetxeetan barneratuta daudenez, haiek bisitatzea erabakitzen dutenek bidaia luzeak egin behar izaten dituzte. Horrek guztiak ondorio batzuk dakartza presoaren, haren familiaren eta beste pertsona batzuen osasunarekin lotuta, eta are gehiago, kutsatze-arriskuak areagotu litzake espetxeetako langileentzat, beste preso batzuentzat edo bidaietan geldialdiak egiten diren lekuetako biztanleentzat.

Gizarte osoarentzat sustatzen den bakartze indibiduala eta kolektiboa areagotu egiten da kolektibo horretan. Urruntzeak presoaren oreka psikikoa kaltetzen du eta osasun mentala okertzen du. Isolamendu horrek eta urruntzeak ere eragin negatiboa dute familiaren eta hurbilekoen osasun mentalean.

Distantziak familiarentzat eta hurbilekoentzat joan-etorri luzeak ekar ditzake. Lehenengo ondorioa da istripu-arriskua areagotu egiten dela, eta, horretarako, nekerako eremu eta hotel gutxiago izaten direla, batez ere ibilgailuan pertsona gutxi badoaz, gidatzean erreleboa hartu ahal izateko. Istripuetan hirugarren pertsonak kalteku daitezke.

Espetxeek koronabirusa hedatzeko arrisku handieneko baldintzak betetzen dituzte, pertsona-talde bat etengabe elkartzearen eta elkarrekin bizitzearen ondorioz, eta gainera, uste da gaixotasunaren presentziaren ondorioek eragin bereziki larriak izan ditzaketela, gaixotasun kronikoak, adikzioak edo gaixotasun mentalak maiz dituzten presoaren osasun-baldintzak direla-eta. Beraz, prebentzioa lehentasun bat izan behar da.

Espetxeratuen eta espetxeetako funtzionarioen artean koronabirusaren infekzioaren prebalentzia txikia azken hilabeteetan bisitak mugatzearen ondorio da. Baina hori ez da denboran iraunkorra, osasunean dituen ondorioengatik eta eskubide bat urratzeagatik.

Ondorioen artean, honako hauek nabarmendu behar dira:

- Presoa dagoen lekuaren arabera, bertara iristeko ibilbideak probintzia eta autonomia-erkidego desberdinak zeharka ditzake. Pandemiak irauten duen aldian, ziurrenik hilabeteetan, eragin eta transmisio-arrisku desberdinak dituzten eremu geografikoak egon daitezke, eta, beraz, ibilbidean zehar mugikortasuna mugatzeko neurri desberdinak dituzten eremuak. Covid-19aren transmisio-arriskua areagotu egiten da ibilgailuekin egiten diren joan-etorrietan, zenbat eta pertsona-kopuru handiagoa joan bertan. Bidaia laburren kasuan, normalean jende gutxiago joango litzateke autoan, eta aukera emango luke joan-etorri gehiago egiteko, pertsona kopuru txikiagoekin.
- Gero eta informazio eta baliabide gehiago dago Covid-19aren kutsadura kontrolatzeko, batez ere igarobide nazionalean, eta zenbait bermerekin egin daiteke. Nolanahi ere, arrisku horiek murriztu egingo lirateke, eta saihestu ere bai, joan-etorri horiek egitea beharrezkoa ez balitz.

- Bisitak egin ohi dituzten pertsonen bizilekutik espetxera dauden distantzia handiek kutsatzeko arriskuak gutxitu ditzaketen neurriak hartzeko aukera murrizten dute. Alde horretatik, distantzia murriztean, hobeto bana litezke pertsonen zentroetara egiten dituzten bisitak, eta aldi berean elkartuko liratekeen pertsona-taldeak murriztu. Ibilgailu berean bidaiatzen duten pertsonen kopuruari eta kontaktu-denborei ere eragingo lieke.
- Ibilbidea luzea denean, nahitaezko atsedendiak egin behar dira gidatzean edo bidaietan. Horrek kutsatzeko arriskua areagotzea eragiten du, ibilbideko jantokietan edo kafetegietan atsedena hartzeko gelditu behar izaten baita.

Laburbilduz, Euskadiko presoak erkidegoko espetxeetan birkokatzeak presoentzako, senideentzako eta hirugarren pertsonentzako arriskua murrizten lagunduko luke. Espetxeen kudeaketak eta senitartekoak eta gertukoak konfinatzeko neurriak lagundu dute erakunde horietako kutsatze-tasak txikiak izan daitezen. Gaur egungo konfinamendu-egoeran, ulergarria da birkokatze-neurririk hartu ezin izatea, baina laster bidaiatu ahal izango da zentro horietara beste autonomia-erkidego batzuetatik.

Nazioarteko osasun-erakundeek egindako iragarpenik arrazoizkoena eta partekatua da Covid-19 gaixotasuna ez dela desagertuko. Transmisioa kontrolatu ahal izango da herritarren erdiek baino gehiagok koronabirusaren aurkako immunitatea lortzen dutenean, dela hura pasa dutelako, dela txertaketa eraginkor baten bidez. Horregatik, ez da espero komunitate-immunitate hori lortzea hemendik urtebetera arte.

Aitzitik, hurrengo neguan gaixotasunak okerrera egitea espero da. Senitartekoek eta hurbilekoek autonomia-erkidego desberdinen artean egindako bidaiak zaildu egingo luke kasuen kontaktuak arakatzea. Aurreikus daiteke konfinamendu-egoera berrietan pentsatzea, senideek presoei bisitak egitea zailduko edo eragotziko duten neurriekin.

Gasteizen, 2020ko maiatzaren 20an

Juan Jose Aurrekoetxea Agirre
Osasun Publikoaren eta Adikzioen Zuzendaria
Osasun saila

